

Árvíz az operett-színpadon

1950. november 3-án mutatta be a Fővárosi Operettszínház az *"Aranycsillag"* című úgynevezett *"szocialista operettet"*. Az azóta méltán elfeledett műfaj szintén feledésre ítélt darabja azért kíváncsok ezekre a hasábkra, mert műfaja elsősülte volt Magyarországon, továbbá mert megtörtént esemény szolgált a végül is sablonossá korcsosult librettó alapjául. A darab árvízi védekezésen játszódik, egy kis alföldi falu gátjain vívja meg harcát az új rend az "ellenséggel". Az, hogy egyáltalán létrejött ez a skizofrén műfaj, megmutatja, hogy milyen direkt befolyással volt a kommunista ideológiai nyomás kora művészetére. Az pedig, hogy ehhez az 1947. évi téli tiszai árvíz időben közeli eseményét használták fel a - ma úgy mondanánk: hullámlovas - szerzők, szinte már természetes is, hiszen az 1947. december 31-iki tivadari gátszakadás pusztítását követően került sor az addig az érdekeltek társulására szerveződő vízügy (és vagyona) teljes államosítására¹.

Az „Aranycsillag” annyira túlírt, hogy szinte már nem is rossz, hanem egyenesen jó: szinte mintakönyve a sztálinista művészetnek! Ragyogó hófehér és éjsötét fekete jellemek küzdelmét kísérhetjük végig, és érdemes is, hiszen ma már ritkán olvashatunk ekkora bornírtságokat.

Az ellenség szó ma már nem használatos - jó oka van ennek. Akkor sem az elemek elleni harcra értették elsősorban a szerzők-szereplők és kritikusok, hanem a kora-szocializmus társadalmában annak kikiáltottakra: arisztokratákra, kulákokra, a két világháború közötti rezsím bármilyen rendű-rangú tisztviselőire, közszereplőire. Az árvíz elleni küzdelem felidézése jó alkalom volt arra, hogy megmutatkozzék a népi demokrácia "osztályidegenjeinek" gonoszsága és az is, hogyan győzedelmeskedik a végre önmaga boldogságát építő nép - természetesen a Párt vezetésével - az elemek és az "ellenség" felett.

A bécsi-magyar operett (másként klasszikus nagyoperett) születése óta virágkorát élte, nem ártott neki két világháború sem. Elsősorban ezt, az apolitikusságot nem bocsájtotta meg neki az új rendszer! Olyan ösztűz zúdult a műfajra, amilyen még akkor is ritkaság számba ment. A *Magyar Nemzet* "okádnivaló pornográfiának" minősítette, és nem volt a színházi szakmának rendszerhű híve, aki bele ne törölte volna a lábát az operettbe. Csupán a közönség tartott ki mellette, nem utolsó sorban azért, mert *Honthy Hanna*, *Latabár Kálmán* és társaik produkcióján jól szórakozott. Csak úgy eltörölni a föld színéről tehát nem lehetett - meg (vagyis inkább át) kellett hát nevelni, ahogy az akkoriban szokás volt.

A színház, mint médium „átnevelése” módszeresen történt. „*Pártunk a Szabad Nép bírálatain keresztül hangsúlyozta azt a veszélyt, amely a polgári színjátszáshoz való hátr lépésben jelentkezett*” - összegezte az 1947-50 közötti „ráhatásokat” Gyárfás Miklós a *Színház és Filmművészet* kommunista folyóiratának nyitócikkében². És valóban: a Szabad Népben a mindenható Horváth Márton³ egyre türelmetlenebbül tette fel sokat sejtető kérdéseit: „*Vajon ott élnek-e és alkotnak-e a nép között? Vajon szebbé, tartalmasabbá teszik-e az életüket? Vajon világosabbá, érthetőbbé teszik-e a világ dolgait s a követendő utat, amelyet a politika gyakran homályban hagy?*”⁴ Később ugyanó már a Párt konkrét elvárásait is megfogalmazta: „*Népünk nem elégszik meg azzal, hogy az ötéves terv számain és politikusaink beszédein keresztül pillanthasson csak be saját jövőjébe. Nem elégszik meg azzal, hogy megépíti, látni is akarja a jövőt, a művészetek és irodalom varázslatával.*”

„Nagy elmék, ha találkoznak...” - szokták mondani, és való igaz: Sztálin és Rákosi elgondolásai nagyon hamar átkerültek a magyar színpadokra is. „Az a sztálini igazság, hogy a proletárdiktatúra nem küszöböli ki a nemzeti kultúrát, hanem tartalmat ad annak, a magyar színművészet rohamos fejlődésében is igazolódik. (...)Rákosi elvtárs előremutató tanításai a színész alkotáshoz, munkához való viszonyát ...megváltoztatták. Rákosi elvtárs...tanításainak hatása ma már meglátszik színházi előadásaink legtöbbszörén.”⁵ - jelenthette büszkén az eredményt Gyárfás Miklós. Major Tamás az első országos színházi konferencia 1950. szeptember 15-iki nyitóbeszédjében szintén ide kapcsolódott („Rákosi elvtárs kongresszusi beszédje törvény számunkra. Történelmi beszédjének ismerete nélkül nem tudjuk kötelességünket teljesíteni”⁶) majd tényekkel is igazolta a „fejlődést”: az államosítás (1949. május) előtt a profitéhes színházak kerültek a szocialista témákat. A *Vígszínház* – hogy ne kelljen szovjet darabot játszania ! – nem átalított *Dosztojevszkijt* adni (!) és egyáltalán, az egész 1948/49-es évadban összesen 6 szovjet darabot mutattak csak be Magyarországon. A 24 társulat 4.300 előadásából 3.712 operett volt, csak 150 előadásban láthatott a közönség építő szovjet műveket.

Nem is lehetett tovább visszaélni a közönség türelmével: államosított színházaink a következő évtől ontották a „hiányolt” műveket. (Az 1949/50-es évadban csak Miskolcon az évad 15 előadásából már 4 szovjet próza, a 7 zenés műből pedig 3 szovjet operett volt! S hogy tényleg mennyire átértékelték Rákosi elvtárs tanítását a színészek, érzékletesen mutatja, hogy *Fagyéjev: Ifjú Gárdájának* előadása előtt – szovjet minta szerint - napokig a diósgyőri acélmű Martin-kenecéinél dolgoztak...)

Aki színházi szerzőként tudott a sorok között olvasni, érthette: ha nem áll be a sorba, könnyen „ott élhet és alkothat a nép között” - valahol a hortobágyi pusztában. Az operettet azonban nem lehetett a Hortobágyra kitelepíteni - hisz már ott voltak az osztályidegenek (s őket minek szórakoztassák?). A színház körüli emberek tehát „előre menekültek.”: új műfajt kellett alkotni, s ez a "szocialista operett" lett.

Az *"Aranycsillag"* ennek a műfajnak az első műve. Példaképe a hazánkba is eljutott szovjet operett volt, melynek reprezentánsait: a Sztálin-díjas *Szabad szél*t, a *Dohányon vett kapitányt*, és társait mérsékelt sikerrel, ám fegyelmelmenten játszották az 1950-ben már államosított színházaink országszerte.

Az *„Aranycsillag”* története egyszerű⁷: a beszédes nevű alföldi falucska, *Újfal* felé közeledik a villanyvezeték, de a munkások késésben vannak. Közben kora tavaszi áradás fenyeget, a felső vidékekről megindul a jég. A népi demokrácia hadserege - mely épp a kultúrházban ad zenés-táncos műsort - kapóra jön mind az árvédekezésben, mind pedig a villamosítási terv teljesítésében. A bevezetőben említett aljas ellenség persze kíméletlen-nemzetrontó önmagát meg nem tagadva, semmitől vissza nem riadva át akarja vágni az árvédelmi gátat, hogy pusztuljon el az izmosodó *"tészcsé"* vetése-vagyona. Ezt - természetesen - az éber kommunisták megakadályozzák, s a borzalmas jégtorlaszt felrobbantva az árvizet is sikerül vezetésükkel levezetni. (A deus ex machinovic elvtárs vezérletével sikerrel vett megpróbáltatások ideje alatt szerelmek is szövődnek, és a kötelező happy end sem marad el...ami a szocialista operettben természetesen kettős, hiszen a fiatal kommunisták megtalálják magánéletük boldogságát és a faluban is kigyullad a fény!)

A darab nyitóképeben az egyik munkás az 1947/48-as tél nagy árvizét idézi fel: *"Nem szeretem ezt a gyors meleget. Áll még a jég a folyón, a hegyeken meg a hó. Ha hirtelen jön az olvadás, könnyen meglephet a folyón. Mint esztendeje is. Az aztán a*

veszedelem."

Szavait a cselekmény híven követi, a második színben már jön is az árvíz: *"Most jött a parancs, árvízvédelmi készültséget rendeltek el. Az egész megyei szakaszon. Komoly a helyzet. A gyors melegtől megindult a jég, másutt meg összetorlódik. Pillanat alatt ott kell teremniük, ahol baj támad. (...) - mondja a demokratikus hadsereg ezredese. A tőle elválaszthatatlan politikai tiszt persze hozzá is teszi: "Most a víz az ellenség. Ez is harc. (...) A készültség titok. Minek a riadalom, hogy már a honvédséget is mozgósították? Ez csak zavarná a munkát és az ellenséget is segítené, aki a saját malmára hajtaná még az árvizet is!"*

Közben persze pártszerű, építő viták is zajlanak, mindannyiunk okulására: Kerekes István a demokratikus hadsereg honvéd-tisztiiskolása (ő a bonviván) és Kovács Juli Újfalú tszcs-elnöke (primadonna, s így természetesen szerelmesek) arról vitatkoznak össze, hogy hol kell védeni a gátat. Juli szerint *"először a tszcs földje mentén kell megerősíteni a töltést"*, ám az ideológiailag képzetesebb tisztnövendék ellentmond: *"Ott kell erősíteni, ahol a leggyengébb. Ahol a legjobban töri a jég, bárhol is van. (...) Ott a helyünk, ahol legnagyobb a veszedelem.*

- Juli: *A kulákok földjét is védenéd?*

- István: *A falut, Juli. A földet. A nemzeti vagyont.*" - hangzik a drámai párbeszéd - s szinte tapintható a jelenet kiváltotta csend a nézőtérén...

A légyott közbeni ideológiai továbbképzést kihasználva az "ellenség" (Hofberg Viola - a disszidált grófék sorsára hagyott társalkodónője, Csatóry Gedeon ezredes - nyugalmazott horthysta katonatiszt, Deák Rókus kulák, a felesége és Kálmán fia) a folyó fenyegetését kihasználva a kastély toronyszobájában az új rend tönkretételére szövetkeznek. „Természetesen” mindannyian viselik a letűnt kor borzalmas és undorító attribútumait: kapzsik, babonások, a szellemek imádói - és főként alkoholisták.

- Viola: *Testvérek, mielőtt nekivágunk a dolognak, kérdezzük meg a szellemeket.*

-Kálmán: *(iszik) Hát én szívesebben vágnám át a tszcs földje mentén. Arra zúduljon a víz.*

- Deák: *Ne bomolj, te... Mondtam már, a sajátunknál kell átvágni. Onnan is rámegy az övékre...és mi nem kerülünk gyanúba. (mind isznak, részegek)".*

Hála *deus ex machinovic*s elvtársnak, a falu borbélyja (a darab táncos komikusa), aki szerelme miatt beállt katonának, régi sisakban és köpenyben szellemet játszva kitudakolja a társaságtól, hogy a kulácfiú és két társa a deklasszált tiszt be nem szolgáltatott fegyverével elindult, hogy "még mielőtt feljön a Hold", Deák Rókus földje mellett átvágja a gátat. Ekkor *"Útött az óráim"* szöveggel elrohan, hogy megakadályozza a gaztettet. (Ne csigázzuk az olvasó türelmét: bár rálőnek és megsebesül, sikerrel jár; a gát megmenekül, a gazembereket pedig elfogják...)

Közben azért a hadsereg és a Pártalapszervezetek a védelmet is szervezik, annál is inkább, mert az árvízveszély egyre nő: a tisztiiskolás távmondatot olvas a parancsnokságról, majd a gyors és szakszerű intézkedés sem marad el:

- *"Bajtársak! Újtelepnél a duzzasztógátat áttörte a jég. Fél óra múlva ide érhet az áradat. Lehet, hogy nem állja a töltést, ahol baj támad, ott kell teremniük. (...) Az első raj kétórás váltással fegyveres járőrt ad az egész töltés hosszába. A 2. raj megoszlik a ladikokban, az első részleg készen áll a lakosság mentésére, a másik a jégrobbantásra. A 3. és 4. raj ott terem, ahol baj támad. Irányítja a lakosságot a védelemben.*

- Telefonos: *Mályva közli, hogy a kanyarban feltorlódott a jég. A víz két perc alatt fél métert nőtt. A parancsnokság utasítása: riadó az egész szakaszon."*

-

Az áradó folyó mellett, a töltés lábánál már csak nagyon komoly dolgokról lehet szó:
- *Párttitkár: "Aztán minket is értesítsenek. A nagy kanyarig a mi pártszervezetünk tartja a partot, onnan délre a szövetkezeté. Versenyben vagyunk, ki emel magasabb töltést." (...)*

- *István (a védekező katonákhoz): "Ez a haza, látjátok... a mi drága hazánk. (megindultan) Van hazánk, van mit megvédenünk... Azt védjük most is ezen a töltésen... Erre gondolatok, ha bárhol át akar törni a szennyes áradat...és ha úgy látszik majd, hogy veszedelem elébe állni: elébe állunk. és ha azt bömböli: pusztulás? mi azt mondjuk: nem. és minél inkább bömböli: annál keményebben mondjuk, hogy nem és nem, egy tapodtat sem...Még életünk árán sem! Igaz-e?" (Ezek után a csodálatos szavak után mi más is hangozhatnék fel, mint a "Dal a munkáról"...?)*

Amikor a katonák által védett szakaszhoz érkezik a jég, megakad és csónakkal a jégtorlaszhoz férkőzve (!) azt fel kell robbantani, játszódik a "szocialista operett" legépítőbb jelenete: *"Önkéntes jelentkezőket kérünk. Ki vállalkozik? -* szól a politikai tiszt szava (innen idézzük a rendezői utasítást):

"(István, Balog, Hudák ebben a pillanatban előteremnek. ők a Párt. (ez a szó kis p-ről kézzel kijavítva gépi példányon!) - A többiek szempillantással később tódulnak utánuk, szinte érezni, hogy ők húzták maguk után valamennyit.)"

Amikor sikerrel felrobbantják a jégtorlaszt, a helyi párttitkár elismerően mondja: *"ezzel jól megugrottak a versenyben!"*. A sikeres árvédekezés után a faluba villany kerül és a szerelmesek is egymáséi lesznek.

Az „Aranycsillag” rendezését *Apáthy Imre*⁸, a Fővárosi Operettszínház főrendezője vállalta magára. Tehette, hiszen már megtisztult, levetette korábbi káros, polgári csökevényeit, hiszen a „*Moszkvai jellem*” előadása láttán elérte őt a „*nagy felvillanás*”, a „*megvilágosító pillanat*”. A már említett színházi konferencián (1950. szeptemberében, tehát két hónappal az Aranycsillag bemutatója előtt) mondott beszédjében kijelentette: *"Ma már világosabban látom a problémákat, ma már valóban törekszem arra, hogy elsősorban magamból ezt a polgárt minél gyökeresebben kiirtsam."* . Az operett műfajáról a következőket mondta: *„A zenénél...nagy átalakításokra van szükségünk: a kozmopolita dzsessztől el kell mennünk a közérthető zenéhez. ...Az operett az a terület, ahol a legkeményebb kézzel kell gondosan, aprólékosan és éberrel kiirtani a polgári színjátszás minden maradványát."* Majd meglehetősen bátorsággal hozzátette: *„Az operett-tánc problematikájára még a Szovjetunióból sem kaptunk útmutatást!"*⁹

Az első magyar "szocialista operettet" a *Fővárosi Operettszínház* kiemelt szereposztásban játszotta. A rettentő hosszú - 4 órás - darab főbb szerepeiben *Zentai Annának* (Kovács Juli. A tszcs elnöke), *Homm Pálnak* (Kerekes István, tisztiiskolás), *Keleti Lászlónak* (András bácsi, az öreg harangozó), *Mezei Máriának* (Hofberg Viola, társalkodónő), *Petres Zsuzsának* (Zsuzsi, traktoroslány) és a társulat vitathatatlanul legnagyobb sztárjának, *Latabár Kálmánnak* (Hoska borbély) tapsolhatott a közönség.

Amint látható, az árvíz csak apropó volt az új népi demokrácia legfőbb ereje, a néphadsereg-munkás-paraszt szövetség hirdetéséhez, a minden zugban megbúvó ellenség leleplezéséhez és egyáltalán: a Párt szólamainak felmondásához. (Nem véletlen: a mű címe sem az árvízhez, hanem a hős katonák parolijához kapcsolódik...)

A kritika nagy lelkesedéssel fogadta az új magyar művet. A *Magyar Nemzet* sz-m szignójú szerzője a forradalmi kor forradalmi költőjét is belekeveri az ügybe : „*A néppel tűzön-vízen át*” - ez a Petőfi idézet áthatja a tevékeny, hűséges szellemével néphadseregünket s áthatja a néphadseregről szóló operettet is. Cselekményének minden szála a népből indul el s oda vezet vissza....Amit a honvédek szóval és tettel kimondanak ebben a darabban: „*A dolgozó népet szolgálom*” - ugyanazt teszi az operett is: a dolgozó népet szolgálja, mert ...a nép szívének közepébe plántálja a néphadsereget, megmutatva tiszta erkölcsét és fénylő bátorságát, kemény, népi öntudatát.”¹⁰

Hasonlóan lelkes volt a szaklap, a Színház és Filmművészet is. Alapos elemzése¹¹ a mű nagy erényeként állapítja meg, hogy *"Először lép magyar operettszínpadra olyan katona, aki népének hű fia, nem dzsentrí botrányhős, nem ütődött újonc, nem részeges őrmester."* A frissen „megvilágosodott” rendező munkáját azért érte kritika! Mint írta, az operett kiemelkedő jelenete lehetne a II. felvonás 3. képe, amikor *"István parancsot kap az árvíz elleni harc irányítására, s egyedül marad a teremben némán megáll a szovjet népek és a magyar nép vezéreit ábrázoló képek előtt, mintha ebből meritene erőt a további munkához. Maga az elgondolás, hogy Néphadseregünk katonája Sztálinra, Rákosira gondolva kezd neki a hősi munkának, helyes. A megoldás nem az. Ez így külsőséges, hiszen később ennek a mozzanatnak semmi emléke nem él István hőstettében és további munkában."* (Tényleg milyen kár ezért...)

Nem volna teljes a kép, ha nem tekintenénk át az *"Aranycsillag"* "karrierjét" is: a híveit oly előszeretettel dekoráló hatalom a szerzőket: Székely Endre zeneszerzőt¹², Hámos György librettó-író¹³ és az Operettszínház társulatát hamarjában Kossuth-díjjal tüntette ki.

Az ősbemutató után sorra vették műsorukra az Aranycsillagot a vidéki társulatok. A budapesti ősbemutató után szinte rögtön (1950. december 23-tól) játszották Miskolcon is, itt Kertész Sándor vitte színre. Vagy a többi vidéki színház se akart nagyon lemaradni, vagy már nagyon ki voltak éhezve a zenés-táncos művekre, minden esetre szinte végigsöpört az országon az *„Aranycsillag”*: 1951. január 9-én Kecskeméten (rendező: Daniss Győző), január 18-án Győrött (rendező: Gáti Sándor és Gál György), február 24-én Szegeden (rendező: Gulyás Sándor), március 24-én Debrecenben (rendező: Erdődi Kálmán), április 4-én pedig Pécsen (rendező: Várady György) tapsolt (?) kényszeredetten a közönség a lelkesen és szorgosan megszervezett bérleti előadásokon, sőt a Faluszínház (a Déryné Színház elődje) a kis falvakba is elvitte az *"Aranycsillagot"*. 1951. tavaszától Csehszlovákiában is játszották: Pozsonyban, Ostravában, majd Prágában.

Hogy a „szomszédban” is hasonló volt a helyzet, azt az ottani tudósítás mutatja: *"Hosszú ideig és jogosan harcoltunk az operett ellen, mert a polgári uralom szociális és kulturális hanyatlásának kifejezője volt, amely uralom ezzel a hanyatló álművészettel mérgette meg a népi közönség ítélőképességének egészséges forrását, csonkította kapcsolatait a kultúrához, elterelte figyelmét nyomorának okairól és teljesen művészietlen durva eszközökkel csak polgári uracsokat, tétlen hölgyeket, öreg urakat hozott extázisba. Harcunk helyes volt, amennyiben ennek az operettnek a*

*tartalma ellen irányult. Nem volna helyes harcolni általában a szórakoztató művészet stílusa ellen. (...) A sivatagban üdítőleg hatott ránk, mint a többi népi demokráciára az új szovjet operett. Ezek váltak Magyarországon is egyenes ösztönzővé az "Aranycsillag" című első új operett megírásához. Mindenek előtt új tárgyképe van a legaktuálisabb jelenből. Városok és falvak egyszerű embereinek örömteljes munkájáról dalol, harcaikról az osztályellenség ellen, a magyar nemesség és a kulákok ellen, akik akadályozni akarják szocialista építés fejlődését. A színdarab vázolja az új emberek kapcsolatát az új valósághoz, a többi emberhez és a néphadsereghez, melyet a nép szeret és amely segít a népnek a munkában és a harcban. A dolgozó ember szerelméről és hősiességéről dalol, arról a hősiességről, amelyet nem felfújt szenvedély, hanem egyszerű, erős jellemének szerény magától értetődősége. (...) Reméljük, hogy ez a bemutató ösztönzőleg hat majd az új szlovák operett megalkotására."*¹⁴

Nem tudjuk, összesen hány előadást élt meg, azt azonban igen, hogy a *Fővárosi Operettszínháznak* a darabról folytatott szakmai vitája¹⁵ 1951. január 27-én már a 87. előadás után zajlott. Ez igen magas szám: alig két és fél hónap alatt ennyit csak a legnagyobbak érnek el. Az átütő siker azonban - mint a darab táncai - megkoreografált volt. A munkahelyi pártalapszervezetek felszabadultan elégíthették ki végre a dolgozók kívánságát, akik eddig is Latyit és operettet akartak látni, csak hát oda szervezni nem volt szabad...

Az említett operettszínházi szakmai vita levezető elnöke *Simon Zsuzsa*¹⁶ volt.

Az első szocialista realista operett születését is köszöntő bevezetőjében csalódottan nyugtázta, hogy milyen felháborítóan kevesen jöttek el, pedig ő azt hitte, *"ennek a produkciónak a jelentősége meg fogja törni azt az újabban sajnos elég gyakori jelenséget, hogy az egyes színházak vitáján ilyen nagyon kevesen jelennek meg"* - annak ellenére, hogy a színház a Minisztertanács takarékosági rendelete ellenére komoly költséggel szakmai bemutatót tartott!

Lesznai Andor, a *Zeneművész Szövetség* tagja meglehetősen bátorsággal bírálta a zene túlzott "oroszságát", mondván: a szocialista operett *"formájában nemzeti, tartalmában szocialista. De külön hibájául kell felrónom azt is, hogy éppen oroszos jellegű melódiák azok, amelyeket a szerző ebben a művében túlnyomó részt felhasznál. Meggyőződésem, hogy ha valamilyen szovjet polgár meghallgatná ezt az operettet, ennek három következménye lehetne. Vagy nagyon bosszankodnék, vagy nagyot nevetne, vagy pedig komolyan megállapítaná, hogy az orosz zene mennyire hasonlít a magyar zenéhez (Háy Gyula közbeszólása: Vagy egyszerűen nagyon tetszene neki! - derűltség.) ... Az oroszos jellegű zene még nem szocialista zene."*

Földes Mihály újságíró¹⁷ – aki maga is színpadi szerző volt, „Mélyszántás” című, „a kulákokat gyűlölő, megszegyenítő” színművét a szolnoki színház játszotta akkoriban - a darab szerzőit Kossuth-díjra javasolta. Ezt a felvetését hosszú taps követte.

Hogy a dicsőség múlandó, azt az *"Aranycsillag"* is megtapasztalta. A *"szocialista operett"* Sztálin halálával és Rákosi (első) bukásával elvesztette legfőbb támaszát. A szabadabb légkör már nem tekintette rothadt posványnak a klasszikus operettet - s a tetszhalott feltámadása azonnál eltüntette a színről az új idők pártos darabjait. Azóta sem sikerült visszakapaszkodniuk a világot jelentő deszkákra. Az *"Aranycsillag"* is a

mára hála Istennek elmúlt világ színes illusztrációivá nemesült.

Kaján Imre

Jegyzetek:

1. Az árvíz során előbb 1947. december 30-án szovjet területen, majd 31-én Magyarországon, Tivadarnál szakadt át a Tisza töltése. Ezt követően magyar területen mintegy 80 km² került víz alá.
2. Gyárfás Tamás: A Színház és Filmművészet feladatairól, = Színház és Filmművészet 1950. 1-2. (október-november) szám p. 1.
3. Horváth Márton (1906-1987) kommunista pártmunkás, 1953-ig a Magyar Dolgozók pártja politikai bizottságának tagja, az Elnöki Tanács tagja, Révai József hú munkatársaként a sztálinista kultúrpolitika alakítója. 1945-50 között a Szabad Nép felelős szerkesztője.
4. Szabad Nép 1947. május 4.
5. Gyárfás Miklós: Pártunk a színművészet felvirágoztatásáért = Színház és Filmművészet 1951. 5. sz. (február) p. 50.
6. Színház és Filmművészet 1951. 7. sz. (április) p. 163.
7. A darab kézírata az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Dokumentációs Tárában van.
8. Apáthy Imre (1909-1960), színész és rendező, a Fővárosi Operettszínház főrendezője.
9. Színház és Filmművészet 1950. 1-2. sz. p. 92-94.
10. sz-m: Aranycsillag = Magyar Nemzet 1950. november 12.
11. Sebestyén György: Aranycsillag = Színház és Filmművészet 1950. 3. sz. p.146-151.
12. Székely Endre zeneszerző, karnagy (1912-1989), a darab bemutatásakor a Magyar Rádió kórusának vezetője, 1951-ben Kapott Kossuth-díjat.
13. Hámos György író, szerkesztő (1910-1976), 1945-53 között (a darab bemutatásának időszakában) a rendőrség hivatásos állományának tagja. 1951-ben kapott Kossuth-díjat.
14. Lidové Noviny 1951. május 8.
15. A vita jegyzőkönyve az Országos Színháztörténeti Múzeum Dokumentációs Tárában van.
16. Simon Zsuzsa színész, rendező, színiigazgató (1910-1996), 1950-56 között a Színművészeti Főiskola főigazgatója, 1950-ben kapott Kossuth-díjat.
17. Földes Mihály (1905-1984), a Szabadság, Szabad Nép, valamint Falu és Város ujságírója

Képfeliratok

1. Az „Aranycsillag” plakátja a Fővárosi Operettszínház előadásáról (Foto: Vized Zsigmond)
2. A „fejlődőképes” öreg harangozó a falu párttitkárának lelkesítő szavait hallgatja a

- villanyvilágításról. (a Magyar Foto felvétele)
3. A falu borbélyja (szellemként) kihallgatja az „ellenség” összeesküvését. (a Magyar Foto felvétele)
  4. Hoska borbély jelentése a gáztett előkészületeiről a feldíszített kultúrházban. (a Magyar Foto felvétele)
  5. A volt grófi kastély „megtisztítása” az átkos kor maradványaitól (Az ősök galériája festményei minden bizonnyal a Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnokába kerültek...) (a Magyar Foto felvétele)
  6. A gaz kulákok leleplezése az árvízvédelmi gátnál (a Magyar Foto felvétele)
  7. Megmenekült a falu és még a villany is kigyulladt! (a Magyar Foto felvétele)

mnt/alkotmány/public/imre/tanulmányok/Kész Aranycsillag.doc